

Stiftssamtaler før et bispevalg

Hvem er folkets kirke. Oplæg af Ulla Morre Bidstrup, oplæg

(tirsdag den 18. februar 2020, Dyssegårdskirken)

Folkekirken kan påberåbe sig sit navn af mange grunde. Den kan hedde, som den gør, af historiske grunde. Eller den kan hedde folkekirke, fordi den er de flestes kirke. Den kan også hedde folkekirke, fordi den rummer en særlig bredde i sit budskab og sin medlemskreds. Vi vil forfølge grundene og måske finde flere. Vi vil også drøfte om - og hvordan - folkekirken kan blive ved med at leve op til sit navn i fremtiden.

I dag er der med overskriften lagt vægt på folkekirkens navn og betydning som netop folke-kirke – og lagt op til en udforskning af begrebet folkeligt.

Så her vil jeg tage mit afsæt – i en udforskning af præfixet "folke-" i et nuværende sprogbrug.

Det danske sprog er kendetegnet ved at gøre usædvanlig meget brug af præfixet folke-. Folkekirke, -skole, -bibliotek, -vogn (det er dog noget tyskerne har fundet på), -parti, -dybet o.s.v.

Tre grundbetydninger af folke-

Nogle af betydningerne af folkeligt og folke- har glidende overgange, men ser man nærmere efter vil jeg mene, vi har at gøre med tre grund-betydninger.

a. *Den nedladende betydning:* Folkeligt kan betyde "poppet", som jo også kommer af det latinske. Nemlig folkeligt som henholdsvis lidt nedladende, forholdsvis objektivt beskrivende og til sidst, ord for folk "populus" eller jævnt eller måske ligefrem ukvalificeret eller useriøst. Eksempler på som noget ideelt eller et ideal. Altså noget, der er værd at stræbe efter. det er udtryk som; folkedybet, festligt folkeligt og fornøjeligt, folkestemningen, folkedomstolen – det er alle udtryk som ikke nødvendigvis er positivt ment.

b. *Den neutrale eller objektive betydning:* folke- som det mest almindelige. Det som de fleste benytter sig af. Sådan vil vi nok ofte bruge ordet om folkeskole, folkebibliotek, folkepension. Den betydning er også kommet til at dække over "det offentlige", som alle har været med til at betale, i modsætning til "det private"

c. *Den ideelle betydning:* folkeligt som folke-ligt, som det beskrives hos Grundtvig. Det folkelige som der hvor alle på lige vilkår kan og skal bidrage og have adgang til det fælles. Det folkelige har at gøre med myndiggørelse og med at de manges myndighed faktisk kommer til udtryk. Her betyder folke- ikke bare noget, som tiltrækker de fleste. Her betyder folke-, at folkets stemme kommer til udtryk. Her er tale om et ideal. Eksempler på en sådan brug af folke- findes i folkehøjskolen, folketeateret, folketinget, folkelige oplysningsforbund, folkemøde, folkeaktier og folkeparti.

Betegnelsen folkekirke

Folkekirken, den danske folkekirke er den evangelisk-lutherske kirke i Danmark. Ordet folkekirke, der første gang blev anvendt i 1841 af P. Chr. Kierkegaard, indgår i Junigrundloven af 1849 og er

fastholdt i grundlovsversionerne af 1866, 1915 og 1953 og findes i § 4 i formuleringen "Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten".

Men hvad betyder folke- i folkekirken i nutidig dansk sprogbrug i forhold til de tre grundbetydninger, jeg har nævnt? Og hvad synes vi, det skal betyde? For i forlængelse af det lyder jo spørgsmålet om, hvordan folkekirken i grunden er folkelig.

ad a. Har folke- nogensinde en nedladende klang, når vi taler om folkekirken? Ja, det kan man sådan set godt opleve. Nemlig, når der tales om "almindeligt folkekirkeligt forhold til kristendommen". Det kan høres hos journalister og det kan desværre også høres hos f.eks. frikirkefolk, som abonnerer på et meget aktivistisk menighedsbegreb og synes, at folkekirken er blevet reduceret til servicekirke. Så det vil altså sige folke- i betydningen "på det jævne", useriøst eller ukvalificeret. Det skal man ikke lade gå upåtaget hen som folkekirkemedlem. Der er mange måder at høre til sin kirke på og i folkekirken skal der netop være plads til dem alle.

ad b. Betyder folke- bare "almindelig" eller "de flestes" når vi taler om folkekirke? Ja, det gør det ofte. Jeg har været med i udvalget, der skrev betænkningen "Folkekirkens styre". Den kan der siges meget om. Men her vil jeg blot sige, at den indeholder 7 indledende pejlemærker for hele arbejdet og det første pejlemærke har overskriften: "Folkekirken og folket". Og her lyder det bl.a.: *Folkekirken bidrager ved sin bredde og ved, at et meget stort flertal af alle indbyggere ønsker at gøre brug af folkekirken ved de centrale begivenheder i livet, samt ved mange lokale initiativer til en folkelig og samfundsmæssig sammenhængskraft.* Her er kirken som folkekirke hængt op på bredde og flertal – og det er helt legitimt efter mine begreber. Og jo i øvrigt fortsat et meget, meget markant forhold omkring netop den danske folkekirke (i modsætning til så mange andre kirker i verden) – vil jeg ikke undlade at tilføje en lille ekskurs netop i dag, hvor FUV har offentliggjort sine beregninger af tallene fra Danmarks Statistik i form af Kirkestatistikken for 2019.

- 74,3 % af alle landets indbyggere en del af folkekirken, hvilket er et fald på 0,4 procentpoint i forhold til sidste år. Det er det mindste fald siden 2006-2007.

- Antallet af *aktive* udmeldelser – altså de udmeldelser, som ikke skyldes dødsfald – er med 9485 på samme lave niveau som i 2018. Også antallet af indmeldelser ligger meget tæt på sidste år med 9003, når man vel at mærke ikke medregner barnedåb.

Dåbsprocenten falder en smule år efter år. Denne gang med 0,8 procentpoint. Vi skal tilbage til overgangen fra 2004 til 2005, før vi sidst havde et mindre fald.

Andelen af unge, som bliver konfirmeret, er dog faldet fra 69,9 til 68,3 % efter en svag stigning i konfirmationsprocenten de sidste to år. Men overordnet ligger konfirmationsprocenten stabilt omkring de 70 %, hvilket den har gjort siden 2007.

Også andelen af folkekirkelige begravelser er stabilt. I 2019 blev 82,7 % af de afdøde begravet af en præst fra folkekirken, hvilket stort set er det samme som i 2018.

Kort sagt: Den danske folkekirke udgør i helt enestående grad et stort flertal – sådan helt objektivt. Og er dermed også meget bred – selvom samme statistik peger på en stor problematik omkring

kristne af anden etnisk herkomst i folkekirken og det bør sandelig udfordre os i forhold til folkekirken som kirke for de mange.

ad c. Husker vi at præfixet folke- foran kirke bør betyde det samme som præfixet folke- foran -møde, eller -ting, eller -højskole? Altså at folke- dækker over det myndiggørende. Er folkekirken myndiggørende? Det skal den i hvert fald være – af mange grunde. Først og sidst fordi evangeliet er myndiggørende i sit tilsagn om at Gud i sin søn møder mennesker som menneske og genrejser dem. Det er alvor og det kræver svar. Derfor kan en folkekirke ikke nøjes med at være servicekirke eller koncertkirke, hvor det kun er toppen, der bestemmer. For folkekirken skal være myndiggørende. Og derfor må den også have sit fundament i det lokale eller i hvert fald i det relationelle, hvor man kan personligt kan være til stede som en del af folkekirken – på den ene eller anden måde.

Myndiggørelse har som sagt at gøre med evangeliet selv, men også med den prægning af den danske folkekirke som ikke mindst Luther og Grundtvig har betydet.

Luther lagde med betoningen af det almindelige præstedømme vægt på læg-folket i modsætning til illusionen om en særlig gejstlig status eller ufejlbarlighed med sit mest markante udtryk i pavestolen. Luther var vel at mærke ikke interesseret i kirken som socialt myndiggørende eller revolutionerende. Han tænkte meget i fyrsten som det naturlige verdslige overhovede og brød sig ikke om bondeoprøret. Det var det åndeligt myndiggørende hos den enkelte i mødet med skriften og her med Kristus, der var i fokus hos Luther.

Heller ikke Grundtvig var optaget af myndiggørelse som et klassisk politisk projekt, selvom han stod i stærk opposition til systemet i form af enevælde eller statskirkelighed. Men han var grundlæggende skeptisk overfor demokratiet og stemte ikke for grundloven. Han var til gengæld usædvanlig optaget af det myndiggjorte folk i det åndelige liv. I menighedens, skolens og i det, der senere blev folkehøjskolens sammenhæng.

Ikke desto mindre har både Luthers kirkelige tanker om myndiggørelse og Grundtvigs åndelige tanker om myndiggørelse betydet utroligt meget for vores sekulære samfund og vores demokrati og den samtalekultur, der stadig er kendetegnende for det folkelige liv i Danmark dag. Og for det politiske.

Men det myndiggørende skal også være et ideal og en gangbar beskrivelse af vores kirke som folkekirke. Det er – når alt kommer til alt – endnu vigtigere end folkekirken som de manges. Folkekirken er myndige folks kirke. Og man kan netop være myndig på anden måde end ved at være aktiv i ordets gængse forstand. Altså medlem af et menighedsråd. Man kan være myndiggørende på anden måde end ved at være i stand til at mønstre et meget flittigt menighedsliv. Folkekirken kan og skal – det er jo et ideal det her- være åndeligt myndiggørende i forhold til danskerne ved at være det rum eller det fællesskab, hvor vi vedgår, at vi har noget for med hinanden og Vor Herre som er vigtigere end alt det, vi har for. Alt det, der har at gøre med karrierevalg, rentabilitet og BMI-tal. Vi er åndelige væsner, der skal lytte, udfordre vores samvittighed og virkeliggøre et fællesskab, som er bundet af evangeliet.

Det kan vi gøre ved at lade vores børn døbe og deltage i andre ritualer. Det kan vi gøre ved at gå til en studiekreds med et eksistentielt fortegn. Det kan vi gøre ved at lytte opmærksomt på præstens prædiken ved højmessen, begravelsen, i fængselskirken, ved Skt. Hans bålet eller på chatsiden. Og det kan vi gøre ved at bryde ud i sang eller dele eller søge om julehjælp. Det kan vi selvfølgelig også gøre ved at være en del af menighedsrådet eller meget aktiv på anden vis. Men det er ikke en nødvendighed.

Det er folkekirke, når den er mest ambitiøs – og det skal den være. Et fællesskab af de åndeligt myndige – i masser af udgaver, som vi skal anderkende og bevidstgøre som sådan.

Det er for mig at se det vigtigste svar på hvem folkekirken er. Folke-kirke angiver – sammen med andre, men mindre vigtige ting, at kirken er de åndeligt myndige - i masser af udgaver, men som et fællesskab.

Hvad betyder det på vej ind i et bispevalg?

I en kirke heldigvis uden pave må biskopper vælges af stiftets menigheder repræsenteret af menighedsrådene. Og her foregår det altså folkekirkeligt i den ideelle betydning af ordet, hvor dem, der skal vælges, går myndigt til opgaven og afgør sig ud fra væsentlighed af prioriteringer og ikke kun ud fra forudgående kendskab til mulige kandidater. Der kan såmænd tidligt nok gå personfiksering i debatten.

Og i valget af kandidat er det – synes jeg – et rigtigt vigtigt spørgsmål at stille sig: Hvem egner sig som biskop i en myndiggørende folkekirke i betydningen at vedkommende evner og ønsker at myndiggøre åndeligt på alle niveauer og på alle måder, så ikke bare inderkirken eller stiftsrådsmedlemmer, provster eller særligt kirkeligt aktive, men alle der hører folkekirken til mærker, at det og de har betydning. Hvem er i stand til det ved de utallige foredrag, prædikener og taler, som en biskop skal holde? Hvem er i stand til det i samtaler i medierne? Hvem er i stand til det ved møder med menighedsrådsmedlemmer og med andre vigtige samfundsinstitutioner?

Det er afgørende, at biskoppen ikke kun fremstår myndig, men også myndiggørende, som folkekirken skal være det.